

ZAJĘCIA DLA UCZNIÓW

jako formy udzielanej im pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Niemal każdego dnia trafia do szkoły opinia lub orzeczenie – dokument wystawiany dzieciom i młodzieży przez publiczną lub niepubliczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnię specjalistyczną. Obok informacji postdiagnostycznych są w nim różne zalecenia do pracy z dzieckiem w szkole i w domu, w tym także zalecenie objęcia dziecka odpowiednią do jego potrzeb formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Realizacja tego właśnie zalecenia następuje najczęściej z trudnością, o czym świadczą liczne raporty pokontrolne kuratorów oświaty.

Katalog zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach i placówkach (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 1798) wskazuje formy pomocy, które z założenia mają ułatwić dzieciom i młodzieży pełne uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki oświatowej oraz wspierać ich potencjał rozwojowy. Wśród tych form wymienione są konkretne zajęcia (§ 6), wraz z opisem, kto jest ich adresatem, jaka może być maksymalna liczebność grupy, kto je może prowadzić (§ 7-11, §14-15, § 17).

Jak Państwo widzą, nie ma w tym wykazie zajęć *rewalidacyjnych, socjoterapeutycznych i resocjalizacyjnych*. Dlaczego? Nie są to bowiem zajęcia definiowane w przepisach jako zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Obowiązek ich zapewnienia dotyczy wyłącznie uczniów mających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność, zagrożenie niedostosowaniem społecznym oraz niedostosowanie społeczne. Poza tym podstawę prawną do organizacji tychże zajęć stanowi rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania a nie w.w rozporządzenie o pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Nie ma tu także zajęć *gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej*, gdyż przepisy prawa oświatowego nie wskazują, że mogą/powinny być one organizowane przez szkołę. To sprawia, że w kompetencjach dyrektora pozostaje możliwość organizacji takich zajęć, ale na pewno nie w ramach udzielanej uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Nie ma w tym katalogu również takiej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jak *zajęcia z psychologiem*, które tak enigmatycznie zalecane są często w opiniach/orzeczeniach PPP. Jakie mają to być zajęcia, w jakiej formie prowadzone? Psychologowie od dawna łamią sobie nad tym głowę. Może specjalistom z PPP chodzi o...

INNE ZAJĘCIA O CHARAKTERZE TERAPEUTYCZNYM

Pod tą nazwą kryją się naprawdę różnorodne działania z zakresu terapii pedagogicznej, które można dopasować do indywidualnych potrzeb psychofizycznych oraz możliwości rozwojowych i edukacyjnych dzieci. Oto kilka przykładów takich zajęć terapeutycznych, dzięki którym mogą one odnieść korzyści we wszystkich sferach rozwoju – emocjonalnego, poznawczego, społecznego czy fizycznego:

Terapia SI – czyli terapia integracji sensorycznej. Skuteczna metoda wspomagająca rozwój dziecka. Jednym z głównych wskazań do terapii SI jest obecność

WAŻNE

Szkoła, która otrzymuje od rodziców opinię lub orzeczenie PPP, ma obowiązek zrealizować zawarte w nich zalecenia. Zorganizowanie zalecanych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest dla szkoły wiążące.

trudności w przetwarzaniu informacji sensorycznych. Dzieci, które mają problemy z odbieraniem bodźców z otoczenia, mogą mieć trudności w koncentracji, nauce czy zachowaniu. Terapia SI pomaga im poprawić te umiejętności poprzez odpowiednie ćwiczenia i stymulację sensoryczną.

Terapia behawioralno-poznawcza (CBT) – metoda odpowiednia do pracy z dziećmi powyżej 7 r.ż, której celem jest zmiana negatywnych, destrukcyjnych wzorców zachowania i myślenia dziecka/nastolatka poprzez zastąpienie ich bardziej konstruktywnymi. Ważnym elementem pracy jest monitorowanie przez dziecko własnych myśli i emocji. CBT opiera się w dużym stopniu na technikach doświadczeniowych i wyobrażeniowych.

Terapia ręki – obejmuje ćwiczenia, które usprawniają pracę palców, dłoni i rąk oraz dostarczają im wrażeń zmysłowych (np. poprzez poznawanie materiałów o zróżnicowanej strukturze). Terapia nierzadko uwzględnia zaangażowanie tułowia, głowy oraz czucia powierzchniowego i głębokiego. Terapia ręki **zawsze** **przyjmuje formę** odpowiednio zorganizowanej zabawy z wykorzystaniem np. *metody dobrego startu* Marty Bogdanowicz, *metody Dennisona* oraz sprzętu multimedialnego do usprawniania umiejętności grafomotorycznych (komputer, tablet, tablice graficzne).

Trening zastępowania agresji – to uznana na całym świecie metoda wspierająca rozwój kompetencji społecznych i emocjonalnych. Obejmuje cykl specjalistycznych zajęć, prowadzonych zgodnie z metodą Arnolda Goldsteina ART. Podczas zajęć dzieci przywołują sytuacje z życia codziennego i w bezpiecznych warunkach, pod okiem doświadczonego terapeuty, ćwiczą nowe umiejętności i sposoby radzenia sobie ze złością. **Na TZA składają się trzy komponenty – każdy z nich jest odpowiedzialny za inny obszar funkcjonowania człowieka:**

1. **trening umiejętności społecznych** (TUS) – obszar zachowania,
2. **trening kontroli złości** (TKZ) – obszar emocji,
3. **trening wnioskowania moralnego** (TWM) – obszar wartości.

Te komponenty uzupełniają się wzajemnie i dzięki stosowaniu ich razem wzrasta efektywność wprowadzanej zmiany zachowania.

Tabela 1. Podział zajęć wraz z adresatem, liczebnością grupy i prowadzącym

Nazwa zajęć	Adresat zajęć	Liczebność grupy	Prowadzący zajęcia
Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	Uczniowie mający trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego	Do 8 osób	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel danego przedmiotu
Zajęcia rozwijające uzdolnienia	Uczniowie szczególnie uzdolnieni	Do 8 osób	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciel danego przedmiotu
Zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się	Uczniowie chcący podnosić efektywność uczenia się	Nie ma limitu	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagog szkolny • Pedagog specjalny • Psycholog szkolny (z uwagi na posiadane przygotowanie i kompetencje) • Nauczyciel – jeśli ma dodatkowe kwalifikacje
Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu	Uczniowie kl. VII-VIII szkół podstawowych oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych	Nie ma limitu	<ul style="list-style-type: none"> • Doradca zawodowy
Zajęcia specjalistyczne			
Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	Uczniowie z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, w tym ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się	Do 5 osób	<ul style="list-style-type: none"> • Terapeuta pedagogiczny
Zajęcia logopedyczne	Uczniowie z deficytami kompetencji komunikacyjnych i z zaburzeniami sprawności językowych	Do 4 osób	<ul style="list-style-type: none"> • Logopeda • Neurologopeda
Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne	Uczniowie przejawiający trudności w funkcjonowaniu społecznym	Do 10 osób z możliwością zwiększenia tej liczby, jeśli takie są potrzeby uczniów	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagog szkolny • Pedagog specjalny • Psycholog szkolny (z uwagi na posiadane przygotowanie i kompetencje) • Nauczyciel – jeśli ma kwalifikacje z socjoterapii lub resocjalizacji
Inne zajęcia o charakterze terapeutycznym	Uczniowie z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi mający problemy w funkcjonowaniu w przedszkolu/szkole oraz z aktywnym i pełnym uczestnictwem w życiu swojej placówki	Do 10 osób	<ul style="list-style-type: none"> • Nauczyciele oraz specjaliści legitymujący się kwalifikacjami odpowiednimi do rodzaju zajęć terapeutycznych

 Arteterapia – działanie bazujące na dwóch równoważnych elementach: sztuce (twórczości) i terapii. Czasami mówi się, że jest to terapia przez sztukę, gdyż samo tworzenie wpływa na poczucie sprawczości, relaksację i odreagowanie napięć, przy czym nie ma znaczenia czy uczeń ma jakiegokolwiek zdolności artystyczne, czy ich nie ma. Zależnie od potrzeb arteterapia może przybierać różnorodne rodzaje, tj.: *biblioterapia* na podstawie literatury, *plastykoterapia* czyli wszelkie formy wyrazu wykorzystujące rysunek czy rzeźbę, *muzykoterapia* – terapia z wykorzystaniem instrumentów muzycznych, nagrań.

 Hipoterapia, dogoterapia, alpakoterapia, del-finoterapia – wszelki terapeutyczny kontakt ze zwierzętami, gdzie łagodne dotykanie, głaskanie i masaż stymuluje wydzielanie endorfin – naturalnych substancji przeciwbólowych, pobudza funkcje odpornościowe organizmu i obniża poziom hormonów stresu, działa uspokajająco i rozluźniająco.

 Kinezyterapia – terapia ruchem, w różnych formach, z wykorzystaniem muzyki, tańca, specjalnych ćwiczeń, określonych ruchów wielokrotnie powtarzanych – z przyrządami lub bez – stanowi zarówno frapujący sposób spędzenia czasu, jak i daje konkretne efekty terapeutyczne.

 Konsultacje psychologiczno-terapeutyczne – mają formę indywidualnych spotkań, gdzie poprzez rozmowę wspierającą, z wykorzystaniem różnych technik (mandala, psychorysunek, bajka terapeutyczna, drama, relaksacje z wykorzystaniem muzyki odprę-

żającej, wizualizacje) gier, zabaw oraz dialogu, wprowadza się dzieci w proces terapeutyczny. Oczywiście w bezpiecznych warunkach, na ściśle określonych przy pomocy kontraktu zasadach oraz w dostosowanej do indywidualnych potrzeb relacji z psychologiem, przestrzegając przy tym zasady, że szkoła nie jest miejscem na psychoterapię dla uczniów.

W ramach jakich godzin realizowane są zajęcia będące formą pomocy p-p?

To najczęściej zadawane pytanie przez specjalistów szkolnych i nauczycieli realizujących takie zajęcia. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym ww. zajęcia muszą być zaliczane do zajęć realizowanych w ramach **pensum** lub **w godzinach ponadwymiarowych**. Ostateczna ich kwalifikacja zależna jest od stanowiska zajmowanego przez daną osobę w szkole (*nauczyciel czy określony specjalista szkolny*), tygodniowego wymiaru godzin na tym stanowisku (*pensum 18 czy 22*) oraz od liczby godzin faktycznie realizowanych (*pełny etat czy jego część*).

Warto pamiętać, że każdy specjalista szkolny – pedagog, psycholog, pedagog specjalny, logopeda, doradca zawodowy i terapeuta pedagogiczny – ma w zakresie swoich obowiązków udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Tak stanowi § 24, § 24a, § 25, § 26 oraz § 27 ww. rozporządzenia. Natomiast o tym, że obowiązek ten winien realizować specjalista szkolny w ramach przyznanego mu tygodniowego wymiaru godzin (pensum) mówi

§ 3.1. – 2. rozporządzenia MEiN z 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1610).

Na forach internetowych wciąż trwa dyskusja, czy pedagog szkolny realizuje zajęcia będące formą pomocy p-p w ramach swojego pensum, czy raczej w godzinach ponadwymiarowych? Przypominam więc, że w ustawie – Karta Nauczyciela, art. 35.1. – 2. mówi, że:

- W szczególnych wypadkach, podyktowanych wyłącznie koniecznością realizacji programu nauczania, nauczyciel może być obowiązany do odpłatnej pracy w godzinach ponadwymiarowych zgodnie z posiadaną specjalnością, których liczba nie może przekroczyć 1/4 tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć. Przydzielenie nauczycielowi większej liczby godzin ponadwymiarowych może nastąpić wyłącznie za jego zgodą, jednak w wymiarze nieprzekraczającym 1/2 tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć.
- Przez godzinę ponadwymiarową rozumie się przydzieloną nauczycielowi godzinę zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych powyżej tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych. Zatem godziny ponadwymiarowe mogą zostać przydzielone tylko nauczycielom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy. Nauczyciel, który będzie miał obniżony wymiar zatrudnienia (na podstawie art. 22 Karty Nauczyciela) lub będzie zatrudniony na podstawie umowy o pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy, nie może mieć przydzielonych godzin ponadwymiarowych. W takiej sytuacji można okresowo zwiększyć wymiar zatrudnienia nauczyciela o dodatkowe godziny, sporządzając w tym celu porozumienie zmieniające, tzw. aneks do umowy o pracę czy też aktu mianowania – w zależności od podstawy zatrudnienia nauczyciela.
- Zwiększony – do 31 sierpnia 2025 r. – limit godzin ponadwymiarowych nie dotyczy nauczyciela-specjalisty szkolnego, chyba że w jego szkole utworzono oddział przygotowawczy dla uczniów z Ukrainy, a godziny ponadwymiarowe będą przeznaczone na zajęcia związane z realizacją programu nauczania.

Ekstra! Zeskanuj kod QR i dowiedz się jak rozmawiać z uczniami o sprawiedliwości!

Przykład 1.

Pani Jola jest pedagogiem szkolnym z pensum 22 godz./tyg. Prowadzi grupowe *zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się* w wymiarze 2 godz./tyg. Ma też kwalifikacje do prowadzenia zajęć SI (*inne zajęcia o charakterze terapeutycznym*), więc dyrektor przydzielił jej ponadwymiarowe 4 godz./tyg. na indywidualne zajęcia z dwójką dzieci.

Pani Jola powinna realizować obie te formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej w ramach swojego pensum.

Przykład 2.

Pani Kasia jest pedagogiem szkolnym (11/22 godz./tyg.). Ma też kwalifikacje terapeuty pedagogicznego. Dyrektor przydzielił jej 4 godz./tyg. na prowadzenie w ramach godzin pracy pedagoga szkolnego także zajęć korekcyjno-kompensacyjnych z dwiema grupami uczniów.

Pani Kasia nie może realizować zadań terapeuty pedagogicznego w ramach godzin pracy pedagoga szkolnego. To dwa odrębne stanowiska, z innymi obowiązkami i uprawnieniami. Ponieważ pani Kasia zatrudniona jest w niepełnym wymiarze, przyznając jej godziny zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, dyrektor winien zwiększyć wymiar jej etatu do 15/22 godz./tyg. z zaznaczeniem w przydziale czynności na bieżący rok szkolny: 11/22 godz./tyg. – pensum pedagoga szkolnego, 4/22 godz./tyg. – pensum terapeuty pedagogicznego.

Przykład 3.

Pani Zofia jest nauczycielem edukacji wczesnoszkolnej (18/18 godz./tyg.). Pełni też w szkole funkcję pedagoga specjalnego (9/22 godz./tyg.). Ponieważ ma uprawnienia do prowadzenia TUS (*inne zajęcia o charakterze terapeutycznym*), to dyrektor przydzielił jej prowadzenie tych zajęć z grupą uczniów z klas I-III (2 godz./tyg).

Ponieważ pani Zosia realizuje zadania na różnych stanowiskach pracy o różnym pensum, trzeba wyliczyć pensum łączone:

$18 + 9 : (18/18 + 9/22) = 27 : 1 + 0,4 = 27 : 1,04 = 25,96$ po zaokrągleniu 26 godz./tyg. + 1 godzina ponadwymiarowa.

Małgorzata Łoskot

Absolwentka Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. Redaktor prowadząca czasopisma „Głos Pedagogiczny”, pedagog specjalny, socjoterapeuta. Autorka popularnych programów szkoleniowych dla nauczycieli oraz programów profilaktycznych dla młodzieży. Czynnienie angażuje się w pomoc dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych.